

УДК 72.012.72

АТРИУМНІ ПРОСТОРИ ТА ОСНОВНІ ПЕРІОДИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

Автор – **Борцова Ірина**, студ. гр. АРХ-17-1

Науковий керівник – **Малиновська Т. С.**, ст. викл. каф. ДРАС
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Простори атриумів є складовою частиною більшості сучасних громадських будівель. Вони займають головне місце в структурі будь-якого значного ділового, торговельного або культурного центру. Атриуми, як правило, унікальні за низкою ознак та характеризуються яскравим образом, багатофункціональністю, особливим мікрокліматом, що викликає зацікавленість у проектуванні та відчиняє широкі можливості для реалізації нових архітектурно-дизайнерських ідей [4].

Атриум – частина будівлі у вигляді багатосвітлового простору, як правило, розвиненого по вертикалі з галереями на кожному поверсі, куди виходять приміщення різного призначення. Атриум розвинений по горизонталі у вигляді багатосвітлового проходу називається пасажем [3].

Атриумні будівлі відомі людству понад 3000 років. Спочатку з'явилися у житлі хеттів та уратрійців, пізніше використовувались греками та римлянами.

На початку ХІХ століття нові технічні можливості використання скла та металу в будівництві дозволили зводити конструкції на кшталт оранжереї, що вплинуло на подальший розвиток атриумних будівель. В цей час з'являється новий тип лінійного атриуму: художні і торгові галереї зі скляним покриттям – пасажі. У 1867 році за принципом Східного базару була зведена будівля галереї «Віктора Емануеля» в Мілані (арх. Д. Менгоні), в якій скляними «дахами» були перекриті цілі вулиці. Тоді ж почали пристосовувати конструкції зі скла та металу для створення великих, добре освітлених і, в той же час, досить економічних інтер'єрів. На відміну від будинків Середземномор'я, де були відкриті двори, тепер великі нові громадські простори перекривалися скляною оболонкою. За композиційним змістом атриум виступав головним об'єднуючим простором з вертикальним розвитком, але тепер в ньому розташовувалися офіси, банки, вестибюлі готелів. Прикладами цього є готель Ф. Едбрука (F. Edbrooke) «Брайн-плейс» (Brain Place), Денвер, 1893 р. та будівля створена Ф. Л. Райтом (F. L. Wright) «Джонсон Вокс», Рейсін, 1903 р.

Після перерви, пов'язаної з економічною депресією 1930-х років і початком Другої світової війни, будівництво будівель атриумного типу відновилося. Вони часто використовувалися в якості громадських будівель різного призначення.

Однією з перших цього періоду стала будівля музею «Гуггенхайма» в Нью-Йорку (1959). Верхнє світло музею вигідно висвітлює експонати, які заповнили оригінальний спіральний атриумний простір.

У 1967 році Кевін Рош (Kevin Roche) и Джон Динкелу (John Dinkeloo) закінчили будівлю «Фонд Форда» (Ford Foundation) в Нью-Йорку. Їм вдалося створити дуже незвичайну будівлю, в якій використовувалися безліч оригінальних ідей, які стали прикладом для багатьох сучасних атриумних будівель. Це був критий двір-сад, оточений офісними приміщеннями.

Багато архітекторів проявили великий інтерес до будівництва садів в інтер'єрі. Хороший вибір рослин і їх розміщення, яскраве світло і насичені кольором поверхні перетворили вільні простори будівлі в привабливе місце для відвідувачів.

Беручи до уваги перші кроки архітекторів в проектуванні атриумних просторів, не можна не відзначити, що необхідний поштовх розвитку атриумів дав Джон Портман

(John Portman), що створив в 1967 році знаменитий «Хайатт-отель» (Hyatt hotel) в Атланті. Портман в своїх проектах дуже успішно застосував разом з архітектурною і дизайнерську концепцію простору. Він пропонував делікатний підхід до використання озеленення в атріумі [1].

На кінець ХХ століття відомих атріумних будівель по всьому світу існує кілька тисяч і їх популярність зростає. Деякі – менш відомі, інші – здобули всесвітню славу, такі як «Центр Етон» (Eaton Center) в Торонто, арх. Бецман, Хамман, Зидлер (Bregman, Hamann, Zeidler) 1979 р. – лінійний атріум з багаторівневою системою переходу, галерейний тип якого підкреслено композицією зграї птахів, що летить під сводом. Іншим прикладом є адміністративний комплекс «Ллойда» (Lloyd's) в Лондоні, архітектор Р. Роджерс (R. Rogers) с партнерами 1980 р., де ескалатори що розташовані між масивних колон, винесено в атріум будівлі. Вони представляють гігантський механізм, точність якого визначає годинник вигляді башти.

Серед робіт останніх років визначним є проект будівництва DG Банку в Берліні Френка О. Гері (Frank O. Gehry). Архітектурний простір атріума буквально кипить від натиску активної пластики незвичайного об'єкту у вигляді голови коня, що домінує над іншими елементами простору. Або атріумний готель «Бурж Аль Араб» (Burj al Arab) в Дубаях, проект компанії Аткинс (Atkins) 2000 р., в якому найважливішим простороутворюючим елементом був колір інтер'єру і кольорове динамічне освітлення матеріалу огороження атріуму [5].

Підводячи підсумок та аналізуючи процес формування атріумного простору, можна виділити **три основні часові періоди**:

1. Перший (близько 2000 до н. е. – V ст. н. е.) – найдовший, під час якого формувалася принцип просторової організації атріуму.

2. Другий (1800–1910 рр.). В цьому періоді можна відзначити два етапи:

I етап (1800–1860 рр.) – характерний тим, що в цей час виникли технічні можливості будівництва споруд із скла та металу;

II етап (1860–1910 рр.) – характеризується формуванням нових типів атріумів - вертикально розвинених і лінійних.

3. Третій (1950 – початок ХХІ століття). Включає в себе також два етапи:

I етап (50-ті – 70-ті рр. ХХ ст.) – на даному етапі на практиці перевіряється економічна доцільність створеного типу будівель і оптимальне їх використання в проектах громадських об'єктів;

II етап (70-ті рр. ХХ ст.–початок ХХІ ст.) – на цьому етапі формуються відомі типи атріумних будівель, затверджується архітектурно-дизайнерський підхід до формування зовнішнього вигляду атріумного простору.

Список використаних джерел

1. Саксон Р. Атриумные здания. Москва : Стройиздат, 1987. 136 с.
2. Ефимов А. В. и др. Дизайн архитектурной среды. Москва : Архитектура-С, 2006. 504 с.
3. И. Мостицкий Универсальный дополнительный практический толковый словарь. 2005–2012. URL: http://ee.1963.ru/downloads.php?cat_id=8
4. Земов Д. В. Формирование архитектурной среды атриумных пространств общественно-торговых и деловых центров средствами мобильных компонентов: автореф. дисс. канд. архитектуры. Екатеринбург, 2006. 19 с.
5. Гордина Е. Ж. Атриумные пространства в высотных зданиях. Этапы развития. *Архитектон : известия вузов*. 2009. № 28. URL: http://archvuz.ru/numbers/2009_5/ta3_4.